

Anlatım Tekniği Açısından Attilâ İlhan'ın *Sokaktaki Adam* Romanı

CAN ŞEN

Attilâ İlhan'ın ilk baskısı 1953'te yapılan (Necatigil 1966: 111) *Sokaktaki Adam* adlı ilk romanı bu yazıda anlatım tekniği açısından ele alınacaktır. Özellikle anlatıcı kullanımının farklılığıyla dikkat çeken *Sokaktaki Adam*'ı bu farklılığını merkeze alarak inceleyeceğiz.

Anlatıcı, romanda geçen olay ve durumları okuyucuya aktaran bir ara kişidir (Çetin 2003: 125). Anlatıcı, romancının kendisi olabileceği gibi, roman kahramanlarından biri de olabilir. Anlatıcının kim olacağı romancının seçimidir ve bu seçim romanın gerçekliğini, sağlamlığını ve üslûbunu etkiler.

Attilâ İlhan *Sokaktaki Adam* romanında kahramanlarını farklı bölümlerde konuşturarak “çoğul anlatıcı” kullanmıştır. Attilâ İlhan, romancı olarak olayları her şeyi bilen bir bakış açısıyla anlatmamış, eserde geçen olayları kahramanlara anlattırıştır. “*Roman kişilerinin kendi kendilerini ayrı ayrı anlatması ve kendi kendilerini ifade etmeleri (...)*” (Çetin 2003: 138) olarak tanımlanan çoğul anlatıcı romanın gerçekliğini arttırmaktadır. Her şeyi bilen tanrısal bakış açısı, anlatım tekniği açısından çok gerçekçi değildir. Çünkü gerçek hayatta bir kişinin tüm yaşantıları bilmesi, kişilerin zihninden geçenleri okuması mümkün değildir (Boynukara 1997: 116-118). Gerçekçi bir anlatım için roman kahramanlarından birisinin anlatıcı olarak seçilmesi daha sağlıklıdır. Fakat bu sefer de olaylar sadece bir kişinin aracılığıyla verildiği için daha dar bir açıdan anlatılır.

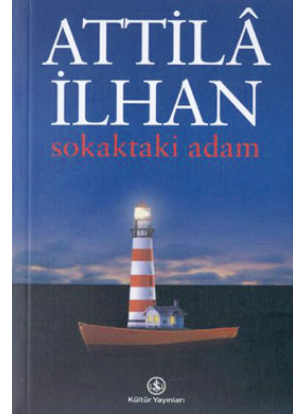
Çoğul anlatıcı yöntemi bu sınırlılıkları tamamen gidermektedir. Romandaki kahramanlar yaşadıkları, gördükleri olayları, duygularını kendileri anlatmaktadırlar. Böylelikle kimi zaman aynı olayın farklı kişilerde nasıl etki yaptığı da rahatlıkla görülebilmektedir. Olayların farklı kişiler tarafından aktarılması hem

gerçekliği sağlamakta hem farklı bakış açıları oluşturmakta hem de romanın daha akıcı olmasını sağlamaktadır.

Attilâ İlhan da *Sokaktaki Adam* romanında bu yöntemi başarı ile kullanmıştır. 22 bölüm olan romanın bölümlerinde anlatıcılar sıra ile değişmektedir. Romanın kahramanları eserde anlatıcı olarak okuyucuya olayları ve duygularını anlatmaktadır. Romandaki anlatıcılar ve konuştukları bölümler şu şekildedir:

Kişi	Konuştugu Bölümler
Yakup	1, 4, 11, 16, 22
Hasan	2, 5, 8, 12, 15, 18, 21
Sokaktaki Adam	3, 6, 9, 13, 17, 20
Ahmet	7
Meryem	10
Leon	14
Ayhan	19

Görüldüğü gibi en çok kişi 7 bölüm ile Hasan'dır. Hasan aynı zamanda olayların başından geçtiği merkezî kişidir. Bu yüzden en çok bölüm doğal olarak ona ayrılmıştır. Hasan'dan sonra en çok konuşan kişi ise 6 bölüm ile *Sokaktaki Adam*'dir. *Sokaktaki Adam*'in romandaki olaylarla doğrudan ilişkisi yoktur. Onun işlevini anlamak için Attilâ İlhan'ın romana yazdığı ön söze başvuruyoruz:

“İşte ben Sokaktaki Adam'dan başlayarak bu sorunu ele alıyorum. Sokaktaki Adam'da toplumsal ve bireysel anlamda iflâs etmiş bir delikanlı (Hasan C.Ş.) vardır. Anlayışlı, duyarlı, fakat kötümser. Kendisinin de dediği gibi, 'Neyi istemediğini bilmekte, fakat neyi istediğini bilmemektedir.' Onun yanıtında Sokaktaki Adam, delikanlının bir türlü bağlanıp bağdaşamadığı memleket gerçeğini, memleket halkını ve sorunlarını temsil ediyor. (...)" (İlhan 2006: 15)

Sokaktaki Adam'dan sonra en çok konuşan kişi Kamarot Yakup'tur. Roman Yakup'un anlatımıyla başlar ve biter. Bunda Yakup'un Hasan'ın yakın arkadaşı olması ve halkın içinden gelen bir insan olarak tüm saflığıyla olayları gördüğü gibi anlatmasıdır.

Sokaktaki Adam'in anlatım tekniği açısından başarılı bir yönü de kişilerin kendi sosyal ve ruhsal durumlarına göre konuşturulmasıdır. Mesela ruhsal çalkantı içinde olan Hasan'ın konuşmalarında sık sık bilinç akışı tekniği kullanılır; bu, onun ruhsal durumuna uygundur:

“Tekrar panayıra dönüyoruz: Üç el ateş, Zencinin kırmızı gözleri yanıp söniyor. Sibirli hamamda iyi saatte olsunlar: ‘Çarşambadır, Çarşamba!’ Meryem’in saçları, gölge hâlinde, omuzlarına dökülüyorlar. Bir şey hatırlamak istiyor gibiyim, bunu biliyor, fakat hatırlamak istediğimi bir türlü bulamıyorum. Tekrar bir türkü kayboluyor. Ve bir ses Meryem’inkinden başka bir ses, beni çağırıyor.” (İlhan 2006: 152)

Aynı şekilde Yakup da işine ve eğitim düzeyine uygun bir şekilde “avam üslubuyla” konuşmaktadır:

“Bak ağbiy, bak! Herifin ışıkları söniyordu be! Sanki oyuncakını aldı elinden. Şimdi doğru Şevket Kaptan’a gidecek. Garanti. Bunun böylesini de hiç görmemiştik. Herif aşçı değil, süvari olacakmış. Çoğu böyle olur, bakarsın berif kalantör mu kalantör, yanına buburdanla varılıyor, içinden dersin ki: -Tamam lök gibi berif!.. Yok be ağbiy, bir dibini kurcala, anlarsın ki deyyusun biridir. Kimisi aksine. Şimdi bizim Hasan’ı düşün. Kamarot. Ama ne kamarot? Vallahi ağbiy, ben Hasan’ı ne avukata değişirim, ne mübendise. Onda öyle bir kafa vardır ki! (...)” (İlhan 2006: 162-163)

Sokaktaki Adam ilk roman olarak anlatım tekniği açısından oldukça başarılıdır. Çoğul anlatıcının kullanılması romanın gerçekliğini ve akıcılığını güçlendirmiş, kişilerin kendi durumlarına göre konuşturulması da buna katkı sağlamıştır. Romanın bu özellikleri, romancılığı üzerinde fazla durulmayan Attilâ İlhan’ın aslında Türk romanına önemli katkıları olduğunu göstermektedir.

Kaynakça:

- Boynukara, Hasan (1997), *Romanda Bakış Açısı ve Anlatılış*, İstanbul: Boğaziçi yayınları.
- Çetin, Nurullah (2003), *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Kendi yayını.
- İlhan, Attilâ (2006), *Sokaktaki Adam*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür yayınları.
- Necatigil, Behçet (1966), *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul: Varlık Yayınevi.